

Research Paper

Investigating the Consumption Pattern of Informal Workers in Iran: Reviewing Engel's Law

Ali Asghar Salem¹ , Shima Namazi Zavareh^{*2} , Farshad Momeni³

¹ Associate Professor, Department of Theoretical Economics, Faculty of Economics, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran, Email: Salem207@yahoo.com

² Master's degree, Department of Economic Development and Planning, Faculty of Economics, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran, Email: Namazi351@yahoo.com

³ Professor, Department of Economic Development and Planning, Faculty of Economics, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran, Email: f.momeni@atu.ac.ir

10.22080/IEJM.2024.27061.2075

Received:

April 29, 2024

Accepted:

May 15, 2024

Available online:

June 2, 2024

Keywords:

Informal Workers,
Consumption Pattern,
Engel's Law

JEL Classification:

J81 .E21 .P46

Abstract

Understanding the relationship between employment status and household consumption patterns is critical for policymakers and researchers who aim to address income inequality and promote inclusive economic growth. In Iran, where a significant portion of the population faces informal employment, examining how different employment positions affect household consumption can provide insight into the dynamics of household welfare and economic development. As a result, this study aims to investigate the consumption pattern of informal workers of urban and rural households in Iran and compare it with the consumption pattern of formal workers. In this research, the dependent form of the Working-Lesser system of equations was used, and the model was estimated using the regression method of seemingly unrelated equations (SUR) and the micro data of the cost and income plan of urban and rural households in 2022. The findings of this research show that in the group of urban informal workers, food items, housing, communication, and other expenses are essential goods, and beverages and tobacco are inferior goods. Items such as clothing, household appliances, healthcare, transportation, cultural and recreational, educational, hotel and restaurant, and religious items are considered luxury goods. In other groups, food items, beverages, tobacco, housing, communication, and other expenses are essential, while clothing items, household appliances, healthcare, transportation, cultural and recreational, educational, hotel and restaurant, religious items, and compensation and diya are considered luxury goods. Therefore, Engel's law is valid among informal and formal workers of urban and rural households.

***Corresponding Author:** Shima Namazi Zavareh

Address: Department of Economic Development and Planning, Faculty of Economics, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

Email: Namazi351@yahoo.com

This work is licensed under the Creative Commons—Attribution-Non Commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

© *University of Mazandaran*

Extended Abstract

1. Introduction

Although informal employment is historically expected to decline with industrialization and modernization, empirical studies in the past decade show that it continues to exist in developing and developed countries and brings negative consequences for governments, businesses, workers, and consumers (Horodnic, 2022). Among these negative consequences, the low income of informal workers can be mentioned. Now, this income level can significantly affect consumer choices and the entire economy. In fact, consumer choices are influenced by several factors, one of the strongest of which is the change in income. The change in the consumer's choice due to changes in his income is narrated by Engel curves. Engel's law states that allocating people's income to different groups of consumer goods and services is strongly influenced by their available income.

Currently, about two billion people, i.e., more than 60% of the world's workforce, are informal workers (ILO, 2018); this represents the main area of production and consumption in the world and the basis of the importance of understanding this area. It also indicates that a more significant share of informal workers are low-income and adjust their consumption patterns and preferences to economic realities and income levels. Moreover, considering that understanding the dynamics of household consumption patterns in relation to employment status is vital for designing effective policies that support sustainable development and improve the well-being of households in the country, this study tries to examine the pattern of consumption among

informal and formal workers of urban and rural households in Iran by Engel curve in 2022.

2. Method

This study aims to identify essential and luxury goods among informal and formal workers in Iran. For this purpose, the Engel curve was used; this curve shows the change in household expenditure for a particular good or service as a result of a change in household income and helps determine whether a particular good is a necessity or luxury (Roy and Kundu, 2022). One of the most common forms of the Engel curve, in accordance with the collectability property of demand, is the secondary form proposed by Working-Leser. Also, this model is estimated using the regression method of seemingly unrelated equations (SUR) and the micro data of urban and rural households' cost and income plans in 2022.

3. Findings

The results of the model's estimation regarding the informal workers of urban households show that food items, housing, communication, and other expenses are essential goods, and beverages and tobacco are inferior goods, while clothing items, household appliances, healthcare, transportation, cultural and recreational, educational, hotel and restaurant, religious items, and compensation and diya are considered luxury goods. Therefore, Engel's law is valid for the informal workers in urban households.

In addition, the results of the estimation of the model regarding the formal workers of urban households show that food items, beverages and tobacco, housing, communication, and other expenses are essential goods, while clothing items, household appliances, healthcare, transportation, cultural and recreational,

educational, hotel and restaurant, religious items, and compensation and diya are considered luxury goods. Therefore, Engel's law is valid for formal workers in urban households.

Moreover, the results of the estimation of the model regarding the informal workers of rural households show that food items, beverages and tobacco, housing, communication, and other expenses are essential goods, while clothing items, household appliances, healthcare, transportation, cultural and recreational, educational, hotel and restaurant, religious items, and compensation and diya are considered luxury goods. Therefore, Engel's law is valid for informal workers in rural households.

The results of the model's estimation regarding the formal workers of rural households show that food items, beverages and tobacco, housing, communication, and other expenses are essential goods, while clothing items, household appliances, healthcare, transportation, cultural and recreational, educational, hotel and restaurant, religious items, and compensation and diya are considered luxury goods. Therefore, Engel's law is valid for formal workers in rural households.

4. Results

Considering that the level of income from informal employment can have significant effects on the consumption pattern of households and, as a result, on general well-being, life satisfaction, political participation, and social cohesion, continued efforts should be made to

create more formal, decent, and better-paying job opportunities at all skill levels and in all sectors and occupations. A critical point in the present study is that the same consumption pattern of informal and formal workers both in urban and rural areas indicates systemic poverty due to the neglect of technological production associated with increasing productivity, which is associated with backwardness and various instabilities. The available reports also confirm this, as 30% of the country's population is below the poverty line, and 40% are on the verge of falling below the poverty line (Majlis Research Center, ۲۰۲۳). In fact, people save on insurance to receive more wages in the short term, and due to the instability of informal employment, the individual and society face a medium and long-term crisis. This finding can be presented as a serious warning that the only way to deal with it is to return to technological production and development-level attitudes.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors appreciate all the scientific consultants in this paper.

علمی

بررسی الگوی مصرف شاغلین غیررسمی در ایران: بازبینی قانون انگل

علی اصغر سالم^۱ ID، شیما نمازی زواره^{۲*} ID، فرشاد مومنی^۳ ID^۱ دانشیار، گروه اقتصاد نظری، دانشکده اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایرانایمیل: Salem207@yahoo.com^۲ کارشناسی ارشد، گروه توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، دانشکده اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایرانایمیل: Namazi351@yahoo.com^۳ استاد، گروه توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، دانشکده اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایرانایمیل: f.momeni@atu.ac.ir

10.22080/IEJM.2024.27061.2075

چکیده

درک رابطه بین وضعیت اشتغال و الگوی مصرف خانوار برای سیاست‌گذاران و محققانی که هدفشان رسیدگی به نابرابری درآمد و ترویج رشد اقتصادی فراگیر است، حیاتی می‌باشد. در ایران، جایی که بخش قابل توجهی از جمعیت با اشتغال غیررسمی مواجه اند، بررسی اینکه چگونه موقعیت‌های شغلی مختلف بر مصرف خانوار تأثیر می‌گذارد، می‌تواند بینشی در مورد پویایی رفاه خانوار و توسعه اقتصادی ارائه دهد. در نتیجه هدف مطالعه حاضر بررسی الگوی مصرف شاغلین غیررسمی خانوارهای شهری و روستایی در ایران و سپس مقایسه آن با الگوی مصرف شاغلین رسمی می‌باشد. در این پژوهش از فرم تبعی سیستم معادلات ورکینگ- لاسر استفاده گردید و مدل با استفاده از روش رگرسیون معادلات به ظاهر نامرتبط (SUR) و به کارگیری ریز داده‌های طرح هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی در سال ۱۴۰۱ تخمین زده شد. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که در گروه شاغلین غیررسمی شهری اقلام خوراک، مسکن، ارتباطات و سایر مخارج کالای ضروری، نوشیدنی‌ها و دخانیات کالای پست و اقلام پوشاک، لوازم خانگی، بهداشت و درمان، حمل و نقل، فرهنگی و تفریحی، تحصیلی، هتل و رستوران و اقلام مذهبی، خسارت و دیه کالای لوکس به شمار می‌آیند. در سایر گروه‌ها نیز اقلام خوراک، نوشیدنی‌ها و دخانیات، مسکن، ارتباطات و سایر مخارج کالای ضروری می‌باشند. در حالی که اقلام پوشاک، لوازم خانگی، بهداشت و درمان، حمل و نقل، فرهنگی و تفریحی، تحصیلی، هتل و رستوران و اقلام مذهبی، خسارت و دیه کالای لوکس به شمار می‌آیند. بنابراین قانون انگل در میان شاغلین غیررسمی و رسمی خانوارهای شهری و روستایی معتبر است.

تاریخ دریافت:

۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۱۳ خرداد ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

شاغلین غیررسمی، الگوی

مصرف، قانون انگل

طبقه‌بندی:

J81, E21, P46

* نویسنده مسئول: شیما نمازی زواره

آدرس: گروه توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، دانشکده اقتصاد، ایمیل: Namazi351@yahoo.com

دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

© این اثر تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons-Attribution-Non Commercial 4.0 می‌باشد

© تمام حقوق برای ناشر (دانشگاه مازندران) محفوظ است

۱ مقدمه

کشورها از ساختاری دو لایه تشکیل شده است (فیلدز، ۲۰۲۳). شاغلین در لایه بالایی بهره‌وری بیشتری داشته (احتمالاً به دلیل مهارت‌های سطح بالاتر نسبت به شاغلین در لایه پایینی) و از درآمد بالاتری نسبت به افراد در لایه پایین برخوردار می‌باشند. درحالی که شاغلین در لایه پایینی در فعالیت‌های با بهره‌وری کم (احتمالاً به دلیل کمبود مهارت و کمبود فرصت در جاهای دیگر) مشغول بوده و درآمد کم‌تری نیز دارند. قابل ذکر است که در میان شاغلین غیررسمی، درآمد متوسط نسبتاً کم است. در اکثریت قریب به اتفاق کشورها، لایه پایینی از نظر اندازه بزرگتر از لایه بالایی است و تقریباً ۵۴ درصد از شاغلین غیررسمی به طور متوسط درآمدی کمتر از ۵۰ درصد سطح متوسط درآمد دارند (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۲۴). همچنین شواهد نشان می‌دهد متوسط درآمد ماهانه فردی شاغلین غیررسمی در مشاغل مشابه نیز به طور قابل توجهی کمتر از متوسط درآمد ماهانه فردی شاغلین رسمی است. دلایل زیادی برای این تفاوت وجود دارد. یکی از آن‌ها ممکن است تعداد نابرابر ساعاتی باشد که شاغلین رسمی و غیررسمی به فعالیت‌های تولیدی اختصاص می‌دهند. سایر عواملی که این تفاوت درآمدی را توضیح می‌دهند، سطح پایین‌تر تحصیلات در میان شاغلین غیررسمی، سطح پایین‌تر بهره‌وری شاغلین غیررسمی و حضور بیش از حد شاغلین غیررسمی در مشاغل و بخش‌هایی که عموماً دستمزدهای کمتری پرداخت می‌کنند، می‌باشد (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۱۹).

حال این سطح درآمد، می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر انتخاب‌های مصرف‌کننده و کل اقتصاد داشته باشد در واقع انتخاب‌های مصرف‌کننده تحت تأثیر عوامل متعددی است که یکی از قوی‌ترین آن‌ها تغییر در درآمد است. تغییر در انتخاب مصرف‌کننده

اگرچه از نظر تاریخی انتظار می‌رود اشتغال غیررسمی با صنعتی شدن و مدرنیزاسیون اضمحلال یابد، مطالعات تجربی در دهه گذشته نشان می‌دهد که همچنان در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته وجود داشته و پیامدهای منفی را برای دولت‌ها، کسب و کارها، کارگران و مصرف‌کنندگان به همراه دارد (هورودنیک^۱، ۲۰۲۲). از جمله این پیامدهای منفی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- دولت‌ها درآمد مالیاتی خود را از دست می‌دهند (باجادا و اشنایدر^۲، ۲۰۰۵) و بر شرایط کاری شاغلین غیررسمی هیچ کنترلی نداشته یا کنترل کمی دارند (سازمان جهانی کار^۳، ۲۰۱۵).
- کسب و کارهای قانونی با رقابت ناعادلانه از سوی ارائه دهندگان کالا و خدمات در اقتصاد غیررسمی روبرو می‌باشند (لئال اوردونز^۴، ۲۰۱۴).
- مصرف‌کنندگان هنگامی که خدمات یا کالاهایی که از اقتصاد غیررسمی خریداری می‌شوند مقررات ایمنی و بهداشت را رعایت نمی‌کنند، از مراجع قانونی کمی برخوردارند (ویلیامز و مارتینز پرز^۵، ۲۰۱۴) و
- وجه غالب شاغلین غیررسمی داشتن درآمد اندک است (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۶، ۲۰۲۴).

در خصوص سطح درآمد شاغلین غیررسمی، شواهد به دست آمده از شاخص‌های کلیدی مربوط به اشتغال غیررسمی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) بر اساس پایگاه داده افراد و خانوار آن‌ها یک ویژگی شناخته شده اشتغال غیررسمی را تایید می‌کند به این ترتیب که در اکثر

⁵ Williams and Martinez-Perez

⁶ Organisation for Economic Co-operation and Development

¹ Horodnic

² Bajada and Schneider

³ International Labour Organization

⁴ Leal Ordonez

این خصوص مورد بررسی قرار می‌گیرد، در بخش چهارم روش برآورد مدل، الگوی اقتصادسنجی و داده‌ها معرفی خواهند شد. در بخش پنجم نتایج حاصل از تخمین تجربی منحنی انگل با استفاده از روش سیستمی ورکینگ- لاسر تجزیه و تحلیل می‌شود و در بخش پایانی نیز نتیجه‌گیری و پیشنهادات سیاستی ارائه می‌گردد.

۲ مبانی نظری

چهار نظریه اصلی را می‌توان در مورد علل اشتغال غیررسمی در ادبیات شناسایی کرد: نظریه مدرنیزاسیون، نظریه اقتصاد سیاسی، نظریه نئولیبرال و نظریه پست مدرن. از دل دو نظریه مدرنیزاسیون و اقتصاد سیاسی یک نظریه کلی‌تر تحت عنوان نظریه حاشیه‌نشینی و همچنین از دل دو نظریه نئولیبرال و پست‌مدرن، نظریه کلی‌تر تقویت اقتباس می‌شود. طبق نظریه حاشیه‌نشینی، جمعیت‌های حاشیه‌نشین که از گروه‌های کم‌درآمد و بیکار تشکیل می‌شوند باز یگران اصلی حوزه اشتغال غیررسمی هستند و از آن سود می‌برند (احمد^۳، ۲۰۰۸) و طبق نظریه تقویت، حاشیه‌نشینان، مانند بیکاران و جمعیت‌های کم درآمد، نسبت به افراد شاغل و با درآمد بالاتر، از اشتغال غیررسمی بهره کمتری می‌برند و بنابراین اشتغال غیررسمی به جای آن که نابرابری‌های تولید شده توسط اشتغال رسمی را کاهش دهد آن‌ها را تقویت می‌کند.

چهار نظریه اصلی، ماهیت اشتغال غیررسمی را از طریق رویکردهای مختلف مفهوم سازی می‌کنند و توضیحات رقابتی را برای گسترش آن‌ها ارائه می‌دهند. در ادامه به اختصار به توضیح آن‌ها پرداخته خواهد شد:

نظریه مدرنیزاسیون (دوگانه‌گرایی)

در طول قرن بیستم جریان اصلی بر این باور بود که با مدرن شدن اقتصادها، اقتصاد رسمی بیش از پیش

به دلیل تغییرات در درآمد وی توسط منحنی‌های انگل روایت می‌شود (لیدز^۱، ۲۰۱۳). قانون انگل، بیان می‌کند که تخصیص درآمد افراد به گروه‌های مختلف کالاها و خدمات مصرفی به شدت تحت تأثیر میزان درآمد موجود آن‌ها است. برای مثال، در مقایسه با افراد ثروتمند، افراد فقیر سهم بیشتری از درآمد قابل تصرف خود را صرف غذا می‌کنند. برعکس، سهم مخارج برای مقوله‌هایی مانند تفریح و فرهنگ با افزایش درآمد افزایش می‌یابد (کوس^۲، ۲۰۱۳) و بر این اساس، کشش‌های درآمدی برای این دسته‌ها معمولاً بالاتر از واحد است و این کالاها جزء کالاهای لوکس طبقه‌بندی می‌شوند. علاوه بر این، با افزایش درآمد، کالای لوکس می‌تواند به یک ضرورت تبدیل شود. از این رو، کشش‌های درآمدی ثابت نیستند و زمانی که درآمد تغییر می‌کند، آن‌ها نیز می‌توانند تغییر یابند.

با توجه به این که در حال حاضر، حدود دو میلیارد نفر یعنی بیش از ۶۰ درصد نیروی کار جهانی شاغل غیررسمی می‌باشند (سازمان جهانی کار، ۲۰۱۸) که نشان‌دهنده حوزه اصلی تولید و مصرف در سطح جهان و اساس اهمیت درک این حوزه است و سهم بیشتری از شاغلین غیررسمی نیز کم درآمد بوده و الگوهای مصرف و ترجیحات خود را با واقعیت‌های اقتصادی و سطح درآمد خود هماهنگ می‌کنند و همچنین با توجه به این که درک پویایی الگوهای مصرف خانوارها در رابطه با وضعیت اشتغال برای طراحی سیاست‌های مؤثری که از توسعه پایدار حمایت می‌کند و رفاه خانوارها را در کشور بهبود می‌بخشد حیاتی است، این مطالعه سعی دارد الگوی مصرف را در میان شاغلین غیررسمی و رسمی خانوارهای شهری و روستایی ایران توسط منحنی انگل در سال ۱۴۰۱ بررسی نماید.

مطالعه حاضر در قالب شش بخش ارائه می‌شود، در بخش دوم پس از مقدمه، ادبیات نظری ارائه می‌گردد، در بخش سوم، مطالعات پیشین در

³ Ahmad

¹ Lades

² Kaus

یا خود اشتغالی کاذب ایجاد می‌کنند به این هدف دست می‌یابند.

نظریه اقتصاد سیاسی (ساختار گرایی)

اقتصاد سیاسی اشتغال غیررسمی را زائده نظام تولیدی قبلی نمی‌داند بلکه آن را جزء جدایی ناپذیر روش‌های انباشت سرمایه‌داری متأخر فعلی در نظر می‌گیرد (ویلیامز، ۲۰۱۴). طبق نظر فرناندز کلی، اشتغال غیررسمی نشانه مراحل اولیه توسعه اقتصادی نیست در عوض جزء لاینفک فرایندهای مدرنیزاسیون است (کلی، ۲۰۰۶). اگر از این چشم انداز اقتصاد سیاسی به موضوع نگاه شود حوزه اشتغال غیررسمی نه تنها یک رکن کلیدی ترتیبات جدید کوچک سازی، پیمانکاری و برون‌سپاری است که تحت سرمایه‌داری جهانی مقررات‌زدایی شده پدیدار شده بلکه سببی است که در آن نیروی کار مازاد قرار می‌گیرد تا در غیاب وسایل جایگزین برای ادامه حیات استفاده شود (کاستلز و پورتس، ۱۹۸۹). میگر تأکید می‌کند ترتیبات اشتغال غیررسمی از طریق فرایندهای پیمانکاری و کاهش دخالت دولت در رفاه و اشتغال عمومی در دل اقتصادهای معاصر قرار گرفته است (میگر، ۲۰۱۰). باتاچاریا اشتغال غیررسمی شهری را به دو زیرگروه تقسیم می‌کند که عبارتند از گروه مطلقاً حاشیه‌نشین یا گروهی که دغدغه‌های حیات دارند و آن‌ها را بقاگرا می‌نامد و گروه اشتغال غیررسمی مولد. او بین این دو گروه فارغ از این که آسیب پذیر باشند یا غیره تمایز قائل می‌شود. گروه اشتغال غیررسمی مولد به طور اجتناب ناپذیری با فرایند انباشت پویایی‌های سرمایه‌داری مرتبط است (ویلیامز، ۲۰۱۴). بخش حاشیه‌نشین نیز از طریق تامین محصولات که به وسیله مشتریان می‌فروشد و در برخی موارد زدوبندی که با مقامات رسمی برای تامین مجوز غیررسمی جهت

مسلط خواهد شد و اشتغال غیررسمی که در حکم ته‌مانده نظام‌های انباشت پیشین است به تحلیل خواهد رفت (لوئیس، ۱۹۵۵). بنابراین هر نوع تداوم اشتغال غیررسمی در حکم نشانه‌ای از سنت‌گرایی، توسعه نیافتگی و عقب ماندگی است (پاکارد، ۲۰۰۷). بر اساس این چشم‌انداز همان‌گونه که لیون تاکید می‌کند کارگران غیررسمی در گروه نیروی کار مازاد قرار می‌گیرند و طبق نظر بروملی گروهی بی اهمیت تلقی می‌شوند و سرنوشت مقدرشان این است که محو شوند (ویلیامز، ۲۰۱۴).

این که اشتغال غیررسمی در حکم اثر صرف یک گذشته در حال انقراض یا امری گذرا یا به عبارتی تلاش سنتی پیشا مدرنی دانسته شود که در حاشیه‌های اقتصاد مدرن وجود دارد، تلویحا به معنای وجود فقط یک مسیر توسعه اقتصادی است، مسیری که در آن راه توسعه خطی و حتی طبیعی و اجتناب ناپذیر به سوی رسمی شدن وجود دارد (لاتوش، ۱۹۹۳). ولی امروزه این موضوع تایید شده که در بسیاری از کشورها اشتغال غیررسمی نسبت به اشتغال رسمی فراگیرتر، گسترده‌تر و حتی رو به افزایش است. در واقع برآورد شده است که اکثریت نیروی کار جهانی در یک چنین اشتغالی شرکت می‌کنند (جوتینگ و لاگلزیاه، ۲۰۰۹). گستردگی روز افزون اشتغال غیررسمی به توضیحات جدیدی درباره نقش آن در اقتصادهای معاصر انجامیده است (ویلیامز، ۲۰۱۴).

در مجموع طبق چشم انداز مدرنیزاسیون اشتغال غیررسمی در حکم نتیجه مستقیم ترتیبات بنگاه‌ها در نظر گرفته می‌شود که هدفشان حداکثرسازی انعطاف پذیری تولید، سود و کاهش هزینه هست و از طریق نقض قانون کار یا انعقاد قرارداد پیمانکاری با بنگاه‌هایی که کارگران غیررسمی را به کار می‌گیرند

⁶ Kelly

⁷ Castells and Portes

⁸ Meagher

¹ Lewis

² Packard

³ Williams

⁴ Latouche

⁵ Jutting and Laiglesia

غیررسمی به مثابه وسیله‌ای برای ادامه حیات سوق داده می‌شوند (سازمان جهانی کار، ۲۰۱۴). بنابراین از نظر اقتصاد سیاسی اشتغال غیررسمی در حکم تلاش مبتنی بر انگیزه نیازمندی در نظر گرفته می‌شود که جمعیت‌های حاشیه‌نشین رانده شده از بازار اشتغال رسمی و بی‌نصیب از نظام‌های حمایت اجتماعی آن را انجام می‌دهند (ویلیامز و راند، ۲۰۱۰).

نظریه نئولیبرال (قانون‌گرایی)

طی چند دهه گذشته مطالعات نشان داده‌اند که بخشی از علت وجود اشتغال غیررسمی، فقدان انتخاب نیست بلکه بیشتر موضوع انتخاب است برای این که استقلال بیشتر، انعطاف پذیری بیشتر و آزادی بیشتر در این فضا پیدا می‌شود. این موضوع نه تنها در شرایط اکثریت کشورهای در حال توسعه تایید شده است بلکه در اقتصادهای پسا شوروی و در جهان غرب نیز صدق می‌کند (ویلیامز، ۲۰۰۴).

مفسران نئولیبرال از این روایت حمایت زیادی کرده‌اند. آن‌ها غیررسمی‌سازی را نوعی واکنش پوپولیستی نسبت به مالیات‌های بالا، یک نظام دولتی فاسد و دخالت بیش از اندازه در بازار آزاد می‌دانند که حاصل آن این است که کارگران برای خروج داوطلبانه از اقتصاد رسمی دست به انتخاب عقلانی می‌زنند و بدین شکل از هزینه‌ها، زمان و تلاش برای ثبت رسمی اجتناب می‌شود (دی سوتو^۱، ۱۹۸۹). همان طور که نابوزور تاکید می‌کند غیررسمی بودن واکنشی است به نظارت‌های طاقت‌فرسا و کوششی است برای جلوگیری از آن نظارت‌ها (نابوزور^۲، ۲۰۰۵). یا همان طور که بکر می‌گوید ترتیبات کار غیررسمی واکنش منطقی کار آفرینان خرد نسبت به مقررات شدید بوروکراسی‌های دولتی است (بکر^۳، ۲۰۰۴). دسوتو نیز معضل واقعی را بیشتر در بخش رسمی می‌داند تا بخش غیررسمی (دی سوتو، ۱۹۸۹). در نتیجه از این نظر راه چاره کاهش نظارت‌های طاقت فرسای است که هزینه‌های نیروی کار را به اجبار افزایش

فعالیت انجام می‌دهد با بخش رسمی اقتصاد سرمایه‌داری ارتباط دارد.

طرفداران چشم انداز اقتصاد سیاسی اشتغال غیررسمی را یک نتیجه فرعی مستقیم از اشتغال کامل یا نظام دولت رفاه رسمی فراگیر که ویژگی دوران فوردیستی و سوسیالیستی است می‌دانند. در دوران نوین مقررات زدایی، آزاد سازی و خصوصی‌سازی پسا فوردیستی و پسا سوسیالیستی آن بخش از نیروی کار که استفاده کمی برای سرمایه داری دارد دیگر در حکم ارتش ذخیره کار حمایت نمی‌شود و دولت رفاه رسمی به لحاظ اجتماعی آن را باز تولید نمی‌کند در عوض این بخش از نیروی کار به اقتصاد غیررسمی انتقال می‌یابد و بر حسب ضرورت مشارکت به چنین کاری سوق داده می‌شود (کاستلز و پورتس، ۱۹۸۹). به طور خلاصه افرادی که در یک اقتصاد جهانی مبتنی بر استثمار در مشاغل غیررسمی کار می‌کنند تهیدستان بی‌اراده‌ای هستند که کارهای بی‌ثبات‌تر و با دستمزد بسیار پایین انجام می‌دهند (ویلیامز، ۲۰۱۴). همان‌طور که دیویس می‌گوید چنین اشکال ابتدایی استثماری به وسیله جهانی‌سازی پسا مدرن حیاتی تازه یافته است (دیویس^۱، ۲۰۰۶).

در مجموع می‌توان گفت طبق نظریه مدرنیزاسیون اشتغال غیررسمی در واقع زائده‌ای هست که از شیوه تولید قبلی به جا مانده و در مناطق حاشیه‌ای که هنوز مدرنیزه نشده‌اند و توسعه اقتصادی نیافته‌اند حاکم است اما طبق نظریه اقتصاد سیاسی اشتغال غیررسمی محصول فرعی یک اقتصاد جهانی آزاد و مقررات زدایی شده است و مستقیماً از همان اقتصاد ناشی می‌شود (کاستلز و پورتس، ۱۹۸۹). کاهش حمایت اجتماعی و دخالت اقتصادی که ملازم مقررات زدایی است به مثابه پدیده‌ای در نظر گرفته می‌شود که نتیجه آن این است که افرادی که از اشتغال رسمی و حمایت اجتماعی کنار گذاشته شده‌اند به اجبار به اشتغال

³ Nwabuzor

⁴ Becker

¹ Davis

² De Soto

می‌کنند، دوستان، همسایگان و آشنایان به خاطر باز توزیع و روابط اجتماعی انجام می‌شود. بنابراین از این چشم‌انداز، اشتغال غیررسمی بار دیگر به طور داوطلبانه انتخاب می‌شود ولی به جای آن که مانند مدل نئولیبرال یک تصمیم اقتصادی عقلانی باشد در این دیدگاه بیشتر یک تلاش اجتماعی مبتنی بر همبستگی است (ویلیامز، ۲۰۱۴).

چشم‌انداز پست‌مدرن در تبیین علل وجود اشتغال غیررسمی، مبنای عدم تقارن بین نهادهای رسمی و غیررسمی می‌داند. به عبارتی دیگر زمانی که بین نهادهای رسمی و غیررسمی تقارن وجود دارد اشتغال غیررسمی فقط به صورت ناخواسته رخ می‌دهد مثلاً به دلیل فقدان شناخت قوانین و مقررات، ولی زمانی که عدم تقارن نهادی وجود دارد نتیجه اشتغال غیررسمی است. در واقع این نظریه بین کار غیررسمی و عدم تقارن ارتباط مستقیمی قائل است یعنی هر چقدر عدم تقارن بالاتر باشد سطح اشتغال غیررسمی بیشتر است (ویلیامز و شهید^۲، ۲۰۱۶).

با توجه به این که وجه غالب شاغلین غیررسمی داشتن درآمد اندک است و این سطح پایین درآمد، می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر انتخاب‌های مصرف‌کننده و الگوی مصرف وی داشته باشد و همچنین با توجه به این که طبق آمارها ۱۸ تا ۳۸ میلیون نفر از جمعیت ایران حاشیه‌نشین هستند (وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۴۰۲)، در مطالعه حاضر تحت رویکرد کلی حاشیه‌نشینی که از دل دو نظریه مسلط درباره اشتغال غیررسمی یعنی نظریه مدرنیزاسیون و نظریه اقتصاد سیاسی پدیدار می‌شود و مشاغل غیررسمی را در جمعیت‌های حاشیه‌نشین متمرکز می‌داند به تحلیل الگوی مصرف شاغلین غیر رسمی پرداخته خواهد شد.

می‌دهد و مانع از انعطاف‌پذیری می‌شود و محدودیت‌های رفاهی را که در حکم یک عامل دلسرد کننده برای افراد جویای مشاغل رسمی عمل می‌کند کنار می‌گذارد (ویلیامز، ۲۰۱۴).

در مجموع می‌توان گفت دیدگاهی که رفتار فعال اقتصادی را عقلانی در نظر می‌گیرد مشارکت شاغلین غیررسمی را در اشتغال غیررسمی بر مبنای هزینه - فایده ارزیابی می‌کند بنابراین مطابق این دیدگاه کارگران زمانی در اشتغال غیررسمی شرکت می‌کنند که فایده آن از هزینه‌هایش بیشتر باشد. در نتیجه عواملی مانند مقررات طاقت فرسا، مالیات‌های بالا و فساد در میان مقامات بخش عمومی هزینه‌های کار رسمی را افزایش می‌دهد و افراد را به خروج داوطلبانه از اقتصاد رسمی و کار در اقتصاد غیررسمی سوق می‌دهد (نوابوزور، ۲۰۰۵).

نظریه پست‌مدرن (داوطلب‌گرایی)

دیدگاه پست‌مدرن از آغاز هزاره به ویژه در ارتباط با اقتصادهای توسعه‌یافته پدیدار شده است. این مجموعه فکری کوچک با الهام گرفتن از مجموعه گسترده‌تری از ادبیات انتقادی، هنرودوکس، پسا توسعه و پسا ساختارگرایی توصیف کم‌مایه مرسوم مبادله پولی را که به مثابه بازار جهان‌شمول و با انگیزه سود است به چالش طلبیده است. در کنار کار غیررسمی که تحت روابطی مانند بازار و با انگیزه کسب سود انجام می‌شود، این موضوع وجود کار غیررسمی بر اساس حساب شخصی برای و به وسیله خویشاوندان، همسایگان، دوستان و آشنایان به دلایلی غیر از سود مالی از جمله دلایلی مانند توزیع مجدد، روابط همبستگی اجتماعی و خانوادگی در کشورهای توسعه یافته را در نظر می‌گیرد (موریس^۱، ۲۰۱۱). در واقع یک مطالعه جدید آشکار می‌کند که ۵۵ درصد اشتغال غیررسمی در اروپا به وسیله خویشاوندان که خارج از خانواده زندگی

² Williams and Shahid

¹ Morris

۳ پیشینه پژوهش

۳.۱ مطالعات خارجی

بورکی^۱ (۱۹۹۷)، در مطالعه‌ای در پاکستان با استفاده از داده‌های سری زمانی سالانه و با استفاده از دو اصل تعمیم یافته ترجیح آشکار و برآوردگر تفاضل اول، ترجیحات مصرف کنندگان برای هشت کالای غذایی (گوشت گاو، گوشت گوسفند، مرغ، ماهی، برنج، نخود، ماش و شیر) را از سال ۱۹۷۲ تا ۱۹۹۱ تخمین زد. نتایج حاصل نشان داد که در پاکستان مرغ یک کالای ضروری است، در حالی که نخود یک کالای پست است. همچنین مجموعه داده‌ها، تقارن و همگنی را نشان داده و برآورد کشش‌های قیمت و درآمد نیز با تئوری اقتصادی مطابقت دارد.

سیرواتیکا^۲ (۲۰۰۳)، در مطالعه‌ای به تجزیه و تحلیل اعتبار قانون انگل در مخارج غذای خانوارهای چک در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۲ پرداخت. او بدین منظور از اطلاعات پایگاه داده اداره آمار چک استفاده کرد. بعد از ارزیابی روایی قانون انگل بر اساس مدل تقاضای رگرسیون، نتایج حاصل نشان داد که در جمهوری چک، افزایش درآمد متوسط واقعی خانوار منجر به کاهش سهم مخارج واقعی غذا می‌شود.

مجال و حبشنه^۳ (۲۰۱۴)، در مطالعه‌ای به برآورد منحنی‌های انگل برای هزینه‌های خانوار با استفاده از داده‌های مربوط به هزینه‌های خانوار و نظرسنجی درآمد برای سال ۲۰۱۰ در اردن پرداختند. به منظور دستیابی به هدف فوق، شش مدل عملکردی (مدل خطی، مدل لگاریتمی، مدل نیمه لگ، مدل ورکینگ-لسر و سایر اشکال عملکردی) تدوین و برآورد و ۹ گروه کالایی (غذا و نوشیدنی، دخانیات و الکل، مسکن، پوشاک، کارکردهای مربوط به خانواده مانند آب و برق، حمل و نقل، مراقبت‌های شخصی، مراقبت‌های پزشکی و متفرقه) نیز در نظر گرفته

شدند که ۱۳۸۶۶ خانوار از مناطق شهری و روستایی را پوشش می‌داد. نتایج حاصل از برآوردها نشان داد که در اردن، اندازه خانواده تقریباً هیچ تأثیری بر تقاضای مسکن، حمل و نقل و سلامت در طول سال ۲۰۱۰ نداشته است. همچنین الگوی مصرف پوشاک، مسکن، مراقبت شخصی و گروه کالاهای متفرقه نیز در مناطق شهری و روستایی یکسان نیست.

مالیک و همکاران^۴ (۲۰۱۵)، در مطالعه‌ای با استفاده از داده‌های جدیدترین نظرسنجی اقتصادی یکپارچه خانوار و از طریق سیستم تقاضای تقریباً ایده‌آل خطی (LA-AIDS) به بررسی میزان تأثیر تغییرات قیمت‌ها بر رفتار مصرف‌کننده در سطح تفکیک‌شده و برجسته کردن پیامدهای سیاسی بر فقر، امنیت غذایی و تغذیه در خانوارهای فقیر و غیر فقیر در مناطق شهری و روستایی پاکستان پرداختند. برای این منظور ده گروه غذایی را مد نظر قرار دادند: گندم و آرد گندم، برنج و سایر غلات، میوه‌ها و سبزیجات، شیر و فرآورده‌های شیر از جمله روغن و کره، گوشت (گوشت گاو، گوسفند، ماهی و مرغ)، روغن خوراکی، شکر و سایر شیرین کننده‌ها و سایر مواد غذایی (چای، چاشنی‌ها و ادویه جات، ترشی جات و غیره). نتایج حاصل نشان داد که در اقتصاد پاکستان خانواده‌هایی که درآمدشان زیر خط فقر است، درصد بیشتری از درآمد خود را در مقایسه با خانواده‌های غیر فقیر صرف خرید گندم کرده و از این رو گندم را به کالای گیفن تبدیل می‌کنند. همچنین برآوردها نشان داد که کالری دریافتی فقرای شهری کمتر از فقرای روستایی است. علیرغم الگوهای متفاوت در مناطق روستایی و شهری و برای خانوارهای فقیر و غیرفقیر، تقاضا برای لبنیات، گندم و روغن پخت و پز برای فقرا و غیر فقرا در مناطق روستایی و شهری مشابه است.

هی و لی^۵ (۲۰۱۶)، در مطالعه‌ای به بررسی این موضوع پرداختند که چگونه کارگران شاغل در بخش

⁴ Malik et al

⁵ He & Li

¹ Burki

² Syrovatika

³ Majali & Habashneh

است. همچنین نتایج نشان داد که قانون انگل در اقتصاد رومانی، از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۶، با تحولات و تأثیرات خاص اعمال می‌شود.

ارگون^۳ (۲۰۲۱)، در مطالعه‌ای با استفاده از نتایج یک نظرسنجی آنلاین برای چندین کشور اروپایی از جمله رومانی، اسپانیا و ترکیه عوامل موثر بر تقاضا را در چارچوب خرید کالاهای لوکس با استفاده از رگرسیون لجستیک بررسی کرد. نتایج حاصل نشان داد افرادی که وضعیت خود را از نظر مالی در آینده ناامن پیش بینی می‌کنند، در مقایسه با افرادی که وضعیت خود را از نظر مالی امن می‌دانند، تمایل بیشتری به خرید کالاهای لوکس دارند. علاوه بر این، همچنین مشخص شد که احتمال هزینه کردن برای کالاهای اساسی در بین کشورهای کم درآمد بیشتر است.

کندو و روی^۴ (۲۰۲۲)، با استفاده از داده‌های نظرسنجی نمونه ملی در مورد اشتغال و بیکاری هند برای سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۲ و از طریق مدل ورکینگ-لسر به شناسایی کالاهای ضروری و لوکس در بین کارگران غیررسمی هندی پرداختند. آن‌ها بدین منظور کارگران غیررسمی را به سه دسته تقسیم کردند: کارگران خوداشتغال، کارمندان در بخش غیررسمی و کارمندان غیررسمی در بخش رسمی. نتایج حاصل از برآوردها نشان داد که مواد غذایی، اقلام اعتیادآور (به عنوان مثال، محصولات الکل و تنباکو)، اقلام سرگرمی، سوخت، چراغ‌ها و سایر اقلام غیرخوراکی ضروری هستند. در حالی که بهداشت، آموزش، جواهرات و حمل و نقل شخصی برای همه انواع کارگران غیررسمی در هند اقلام لوکس می‌باشد. بنابراین قانون انگل در میان کارگران غیررسمی معتبر است.

۳٫۲ مطالعات داخلی

مطالعات بسیار کمی در خصوص برآورد منحنی انگل در ایران صورت گرفته است که هیچ یک مربوط به

غیررسمی بر الگوهای مصرف خانوار تأثیر می‌گذارند و این که چگونه چنین الگوهایی در توزیع‌های درآمد مختلف متفاوت است. آن‌ها بدین منظور از مجموعه داده‌های نظرسنجی مالی خانوار چین استفاده کردند. نتایج حاصل از روش رگرسیون نشان داد که خانواده‌هایی که همسران آن‌ها شاغل غیررسمی هستند، تمایل دارند هزینه‌های خود را برای کالاهای صرفه‌جویی در زمان و کالاهای وقت‌گیر کاهش دهند. در حالی که اگر شوهران شاغل غیررسمی باشند، افزایش قابل توجهی وجود دارد. برای نیازهای ضروری، خانواده‌هایی که همسرانی شاغل در بخش رسمی دارند از مزایای جانبی بسیار بهتری برخوردار می‌شوند.

پروکینووا و همکاران^۱ (۲۰۱۷)، از مجموعه داده‌های اداره آمار اسلواکی و با استفاده از مدل انگل برای تجزیه و تحلیل کشش درآمدی تقاضا در سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۴ در روسیه استفاده کردند و به این نتیجه رسید که اقلام غذایی یعنی میوه‌ها، سبزیجات، قهوه، چای، الکل و نوشیدنی‌ها برای خانواده‌هایی که سرپرست خانوارشان به صورت تمام وقت مشغول به کار هستند محصولات لوکس محسوب می‌شود. حتی در خانوارهایی که سرپرستان خانواده شغل آزاد داشتند، سبزیجات، قهوه و چای و مشروبات الکلی به عنوان اقلام لوکس تلقی می‌شدند. با این حال، برای خانوارهایی که هیچ فرزندی ندارند، گوشت، چربی و روغن در رده کالاهای پست قرار می‌گیرند.

نیاگو و تئودورو^۲ (۲۰۱۷)، با استفاده از داده‌های یورواستات به آزمایش اعتبار قانون انگل و تفسیر پویایی درآمد و مخارج مصرف خانوارها و ساختار آن پرداختند و بدین منظور از تحلیل رگرسیون استفاده کردند. نتایج حاصل از برآوردها نشان داد که در رومانی، کشش درآمدی تقاضا برای خوراک و خدمات برای دوره ۱۹۹۷-۲۰۱۶ بیشتر از واحد بوده است، در حالی که برای مصارف غیرخوراکی، برابر با واحد

³ Ergün

⁴ Roy & Kundu

¹ Prokeinova et al

² Neagu & Teodoru

مشخصات اقتصادی و اجتماعی استفاده کرد. این مدل با استفاده از داده‌های مقطعی و روش رگرسیون‌های به ظاهر نامرتب و به کارگیری اطلاعات نزدیک به ۱۹ هزار خانوار شهری در کشور در سال ۱۳۹۴ تخمین زده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که کشش درآمدی فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) برای خانوارهای اقشار کم درآمد، درآمد متوسط و پر درآمد به ترتیب برابر ۱/۲۲، ۱/۱۲ و ۰/۸ است. این برآوردها نشان می‌دهد، کالاهای فناوری اطلاعات و ارتباطات برای گروه‌های با درآمد کم و متوسط که اکثریت جامعه را تشکیل می‌دهند، کالایی لوکس به شمار می‌آید. این درحالی است که این گروه کالایی برای اقشار ثروتمند، ضروری برآورد شده است.

با توجه به این که برآورد منحنی انگل شاغلین غیررسمی و رسمی در ایران تاکنون در هیچ مطالعه‌ای صورت نگرفته و در سطح جهان نیز پژوهش‌های بسیار اندکی در این زمینه انجام شده، مطالعه حاضر برای نخستین بار در ایران به این موضوع می‌پردازد.

۴ روش پژوهش

در این مطالعه، هدف شناسایی کالاهای ضروری و کالاهای لوکس در بین شاغلین غیررسمی و رسمی در ایران است. برای این منظور از منحنی انگل استفاده می‌شود زیرا این منحنی که تغییر در مخارج خانوار برای یک کالا یا خدمات خاص را در نتیجه تغییر در درآمد خانوار نشان می‌دهد همچنین به تشخیص اینکه آیا یک کالای خاص یک ضرورت است یا یک تجمل کمک می‌کند (روی و کندو، ۲۰۲۲).

یکی از رایج‌ترین شکل‌های منحنی انگل که مطابق با خاصیت جمع‌پذیری تقاضا بوده، فرم تبعی پیشنهادی ورکینگ-لسر است. این مدل در مطالعات بسیاری از جمله توماس^۲ (۱۹۸۷)، بلاندل^۳

شاغلین رسمی و غیر رسمی نمی‌شود. به صورت خلاصه به مطالعات زیر که مربوط به کالاهای خوراکی، پول و فناوری اطلاعات و ارتباطات است، اشاره می‌شود:

منجذب (۱۳۸۰)، در مطالعه‌ای منحنی انگل برخی کالاهای خوراکی را در مناطق شهری و روستایی ایران در سال ۱۳۷۸ برآورد کرد. وی بدین منظور از دو مدل خطی و خطی لگاریتمی و همچنین داده‌های خرد استفاده کرد. او به دلیل استفاده از داده‌های مقطعی در یک سال مشخص، قیمت را در مدل انگل خود حذف و مصرف هر کالا را روی درآمد و بعد خانوار رگرس کرد. نتایج تحقیق نشان داد که نان، قند و شکر برای خانوارهای شهری و روستایی، کالایی ضروری، نوشابه برای خانوارهای شهری کالایی لوکس و گوشت برای خانوارهای روستایی، نرمال تلقی می‌شود.

طیب نیا و فرنام (۱۳۹۴)، منحنی تقاضا و انگل را برای پول طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۸۹ در ایران تخمین زدند. آن‌ها بدین منظور از فرم تبعی EASI و همچنین داده‌های سری زمانی ماهانه استفاده کردند. نتایج آن‌ها از کشش‌های درآمدی نشان می‌دهد، مردم در درآمدهای بالا به دنبال سرمایه گذاری‌های بیشتر و عدم نگهداری پول به صورت اسکناس و مسکوک و همچنین سپرده‌های مدت‌دار هستند. به ترتیب سپرده‌های دیداری، سپرده‌های مدت‌دار و اسکناس و مسکوک کم کشش‌ترین سبد دارایی پولی هستند. از این رو نتایج بررسی منحنی انگل حاکی از آن است که افراد با افزایش درآمد، پول خود را از سپرده‌های دیداری خارج می‌کنند و سرمایه گذاری در سپرده‌های مدت‌دار افزایش می‌یابد.

سالم (۱۳۹۷)، در مطالعه‌ای به منظور برآورد منحنی انگل و کشش درآمدی فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش خانگی مناطق شهری ایران از فرم تبعی سیستم معادلات ورکینگ لسر با لحاظ

³ Blundell

¹ Roy and Kundu

² Thomas

(Clements, 1985). در این مطالعه برای برآورد سیستم معادلات ورکینگ- لاسر از روش رگرسیون معادلات به ظاهر نامرتب (SUR) استفاده شده است.

در این مدل الگوی پژوهش و متغیرها به شرح زیر تعریف شده‌اند:

$$S_{kho} = c_{10} + c_{11}\text{Log}(Y) + c_{12}\text{Log}(\text{boad}) + c_{13}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{14}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{nosh} = c_{20} + c_{21}\text{Log}(Y) + c_{22}\text{Log}(\text{boad}) + c_{23}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{24}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{posh} = c_{30} + c_{31}\text{Log}(Y) + c_{32}\text{Log}(\text{boad}) + c_{33}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{34}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{mas} = c_{40} + c_{41}\text{Log}(Y) + c_{42}\text{Log}(\text{boad}) + c_{43}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{44}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{lava} = c_{50} + c_{51}\text{Log}(Y) + c_{52}\text{Log}(\text{boad}) + c_{53}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{54}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{beh} = c_{60} + c_{61}\text{Log}(Y) + c_{62}\text{Log}(\text{boad}) + c_{63}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{64}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{haml} = c_{70} + c_{71}\text{Log}(Y) + c_{72}\text{Log}(\text{boad}) + c_{73}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{74}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{ert} = c_{80} + c_{81}\text{Log}(Y) + c_{82}\text{Log}(\text{boad}) + c_{83}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{84}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{farh} = c_{90} + c_{91}\text{Log}(Y) + c_{92}\text{Log}(\text{boad}) + c_{93}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{94}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{tah} = c_{100} + c_{101}\text{Log}(Y) + c_{102}\text{Log}(\text{boad}) + c_{103}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{104}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{hotl} = c_{110} + c_{111}\text{Log}(Y) + c_{112}\text{Log}(\text{boad}) + c_{113}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{114}\text{Log}(\text{sal})$$

$$S_{maz} = c_{120} + c_{121}\text{Log}(Y) + c_{122}\text{Log}(\text{boad}) + c_{123}\text{Log}(\text{saltahsil}) + c_{124}\text{Log}(\text{sal})$$

و همکاران (۱۹۹۳)، فان^۱ و همکاران (۱۹۹۵)، گائو^۲ و همکاران (۱۹۹۶)، تیفین^۳ (۱۹۹۹)، دی^۴ (۲۰۰۰)، کانگ و چرن^۵ (۲۰۰۱)، هاسگاو و کوزومی^۶ (۲۰۰۱)، تی^۷ (۲۰۰۷) (سال، ۱۳۹۷)، مجالی و حبشینه (۲۰۱۴) و روی و کندو (۲۰۲۲) به کار رفته است.

مدل ورکینگ- لاسر توسط ورکینگ (۱۹۴۳) مورد بحث قرار گرفت و توسط لاسر (۱۹۶۳) بیشتر رایج شد. یکی از مهم‌ترین مزایای مدل مذکور این است که برای داده‌های مقطعی در طیف وسیعی از شرایط مناسب است. مدل ورکینگ- لاسر را می‌توان به صورت زیر بیان کرد:

$$= \alpha_j + \beta_j \ln Y_i + \mu_i W_{ji}$$

(1)

در اینجا، W_{ji} میانگین سهم بودجه سالانه از زامین کالای مصرفی هر خانوار و Y_i نیز میانگین کل مخارج سالانه خانوار را نشان می‌دهد.

کشش مخارج تقاضای زامین کالای شاغلین نیز در چارچوب شکل ورکینگ- لاسر به شرح زیر است:

$$e_{jk} = 1 + \frac{\beta_{jk}}{W_{jk}} \quad (2)$$

کشش مخارج تقاضا عبارت از نسبت درصد تغییرات در مقدار تقاضای محصول Z به دلیل تغییر ۱ درصد در میانگین هزینه سالانه مصرف کننده است. بر اساس این مدل، کالایی با β_z منفی یک کالای ضروری و با β_z مثبت یک کالای لوکس در نظر گرفته می‌شود. از آنجایی که سهم مخارج کالاهای ضروری با درآمد کاهش می‌یابد پس طبق رابطه ۱ می‌توان گفت افزایش کل هزینه ماهانه یک خانوار باعث می‌شود کشش یک کالای ضروری کاهش یابد و یک کالای لوکس به سمت واحد حرکت کند. بنابراین، طبق مدل ورکینگ- لاسر، با ثروتمندتر شدن مصرف کننده، سهم غذا از کل درآمد کاهش می‌یابد

⁵ Kang and Chern

⁶ Hasegawa and Kozumi

⁷ Tey

¹ Fan

² Gao

³ Tiffin

⁴ Dey

جدول ۱: متغیر های پژوهش

متغیر	تعریف
مخارج خانوار (Y)	متغیری پیوسته است و برای اندازه‌گیری آن از شاخص هزینه ناخالص خانوار استفاده می‌شود.
خوراک (S_{kha})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج خوراک از کل مخارج را نشان می‌دهد.
نوشیدنی ها و دخانیات (S_{nosh})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات از کل مخارج را نشان می‌دهد.
پوشاک (S_{posh})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج پوشاک از کل مخارج را نشان می‌دهد.
مسکن (S_{mas})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج مسکن از کل مخارج را نشان می‌دهد.
لوازم خانگی (S_{lava})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج لوازم خانگی از کل مخارج را نشان می‌دهد.
بهداشت و درمان (S_{beh})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج بهداشت و درمان از کل مخارج را نشان می‌دهد.
حمل و نقل (S_{haml})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج حمل و نقل از کل مخارج را نشان می‌دهد.
ارتباطات (S_{ert})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج ارتباطات از کل مخارج را نشان می‌دهد.
فرهنگی و تفریحی (S_{farh})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج فرهنگی و تفریحی از کل مخارج را نشان می‌دهد.
تحصیلی (S_{tah})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج تحصیلی از کل مخارج را نشان می‌دهد.
هتل و رستوران (S_{hotl})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج هتل و رستوران از کل مخارج را نشان می‌دهد.
مذهبی، خسارت و دیه (S_{maz})	متغیری پیوسته است و سهم مخارج مذهبی، خسارت و دیه از کل مخارج را نشان می‌دهد.
بعد خانوار (boad)	متغیری پیوسته است و تعداد اعضای هر خانوار را نشان می‌دهد.
سن (sal)	متغیری پیوسته است و سن سرپرست خانوار را نشان می‌دهد.
آموزش (saltahsil)	متغیری پیوسته است و تعداد سال‌های تحصیل سرپرست خانوار را نشان می‌دهد.

منبع: یافته‌های پژوهش

اقدام خوراکی و غیر خوراکی به عنوان نسبتی از کل هزینه‌های شاغلین غیررسمی و رسمی در خانوارهای شهری است. این نشان می‌دهد که نسبت اقدام خوراکی به کل هزینه‌ها در میان شاغلین رسمی در مقایسه با شاغلین غیررسمی کمتر است. در حالی که عکس این موضوع در مورد اقدام غیر خوراکی نسبت به کل مخارج صادق است. از آنجایی که شاغلین غیررسمی در مقایسه با شاغلین رسمی بیشتر در معرض فقر می‌باشند (Papola, 2008)؛

۵ نتایج پژوهش

۵٫۱ خانوارهای شهری

به منظور بررسی ماهیت مصرف در میان شاغلین غیررسمی و رسمی شهری در ایران، نسبت هزینه‌های صرف شده برای اقلام خوراکی و همچنین اقلام غیرخوراکی از کل هزینه‌های شاغلین غیررسمی و شاغلین رسمی در خانوارهای شهری محاسبه گردید. جدول ۲ حاوی اطلاعات مربوط به هزینه‌های

با شاغلین رسمی بیشتر است. از این رو، در این مقاله، اعتبار قانون انگل مورد تایید قرار گرفته است.

(Sundaram, 2008)، هزینه‌های متناسب برای اقلام خوراکی نیز در میان شاغلین غیررسمی در مقایسه

جدول ۲. سهم بودجه اقلام خوراکی و غیر خوراکی در میان شاغلین رسمی و غیررسمی شهری

شغلان غیررسمی	شغلان رسمی	نوع اقلام
۰/۳۳	۰/۲۵	نسبت اقلام خوراکی به کل هزینه‌ها
۰/۶۷	۰/۷۵	اقلام غیر خوراکی به کل هزینه‌ها

منبع: یافته‌های پژوهش

می‌دهد. نتایج حاصل مبین آن بوده که متغیر لگاریتم مخارج (گروه متوسط درآمدی) در تمام معادلات معناداری بالایی دارد.

جدول شماره 3، نتایج حاصل از برآورد مدل در خصوص ماهیت مصرف اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی و همچنین کشش‌های درآمدی این اقلام را در میان شاغلین غیررسمی خانوارهای شهری نشان

جدول 3. ماهیت مصرف و کشش درآمدی اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی در میان شاغلین غیررسمی شهری در ایران

متغیر وابسته: مخارج خانوار						
روش: رگرسیون معادلات به ظاهر نامرتب (SUR)						
نمونه: ۶۴۹۲ شاغل غیررسمی خانوارهای شهری ایران در سال ۱۴۰۱						
کالا	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح احتمال	میانگین سهم کالاها	کشش درآمدی
خوراک	-۰/۰۶۰۷	۰/۰۰۲۴	۲۵/۰۲	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲۰	۰/۴۶
نوشیدنی‌ها و دخانیات	-۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۰۶	۵/۷۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳۱	-۰/۲۵
پوشاک	۰/۰۱۸۰	۰/۰۰۱۰	۱۶/۴۵	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱۰	۲/۶۴
مسکن	-۰/۰۲۴۴	۰/۰۰۳۳	۷/۳۸	۰/۰۰۰	۰/۱۰۹۵	۰/۷۸
لوازم خانگی	۰/۰۰۸۳	۰/۰۰۰۹	۹/۱۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱۴	۱/۷۳
بهداشت و درمان	۰/۰۱۸۲	۰/۰۰۱۵	۱۱/۹۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۴۹	۲/۲۲
حمل و نقل	۰/۰۴۰۱	۰/۰۰۱۷	۲۳/۱۵	۰/۰۰۰	۰/۰۲۰۶	۲/۹۵
ارتباطات	-۰/۰۰۲۸	۰/۰۰۰۳	۸/۹۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶۱	۰/۵۴
فرهنگی و تفریحی	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۰۴	۵/۹۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲۵	۱/۹۹
تحصیلی	۰/۰۰۱۰	۰/۰۰۰۲	۴/۲۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱۳	۱/۷۷
هتل و رستوران	۰/۰۰۵۸	۰/۰۰۰۵	۹/۹۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲۹	۳/۰۲
مذهبی، خسارت و دیه	۰/۰۰۳۵	۰/۰۰۰۹	۳/۶۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳۴	۲/۰۴
سایر مخارج	-۰/۰۰۸۸	۰/۰۰۰۷	۱۱/۳۹	۰/۰۰۰	۰/۰۱۹۱	۰/۵۴

منبع: یافته‌های پژوهش

درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای پوشاک لوکس می‌باشد.

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج مسکن خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مسکن به میزان ۰/۰۲۴۴ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی مسکن برابر ۰/۷۸ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای مسکن حدود ۰/۷۸ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای مسکن ضروری می‌باشد.

- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج لوازم خانگی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج لوازم خانگی به میزان ۰/۰۰۸۳ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی لوازم خانگی برابر ۱/۷۳ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای لوازم خانگی حدود ۱/۷۳ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای لوازم خانگی لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج بهداشت و درمان خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج بهداشت و درمان به میزان ۰/۰۱۸۲ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی بهداشت و درمان برابر ۲/۲۲ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای بهداشت و درمان حدود ۲/۲۲ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای بهداشت و درمان لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) نیز

بعد از بررسی نتایج حاصل از برآورد مدل، در خصوص شاغلین غیررسمی خانوارهای شهری یافته‌های زیر حاصل می‌شود به این ترتیب که:

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج خوراک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج خوراک به میزان ۰/۰۶۰۷ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی خوراک برابر ۰/۴۶ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای خوراک حدود ۰/۴۶ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای خوراک ضروری می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات به میزان ۰/۰۰۳۸ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی نوشیدنی‌ها و دخانیات برابر ۰/۲۵ - بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای نوشیدنی‌ها و دخانیات حدود ۰/۲۵ درصد کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای نوشیدنی‌ها و دخانیات، یک کالای پست می‌باشد یعنی با افزایش درآمد مقدار تقاضا برای آن کاهش می‌یابد.

- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج پوشاک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج پوشاک به میزان ۰/۰۱۸۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی پوشاک برابر ۲/۶۴ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای پوشاک حدود ۲/۶۴

لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) نیز نشان‌دهنده لوکس بودن کالای فرهنگی و تفریحی می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج تحصیلی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج تحصیلی به میزان ۰/۰۰۱۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی تحصیلی برابر ۱/۷۷ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد مصرف کالای تحصیلی حدود ۱/۷۷ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای تحصیلی لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج هتل و رستوران خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج هتل و رستوران به میزان ۰/۰۰۵۸ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی هتل و رستوران برابر ۳/۰۲ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد مصرف کالای هتل و رستوران حدود ۳/۰۲ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای هتل و رستوران لوکس می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج مذهبی، خسارت و دیه خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مذهبی، خسارت و دیه به میزان ۰/۰۰۳۵ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی اقلام مذهبی، خسارت و دیه برابر ۲/۰۴ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد مصرف کالای مذهبی، خسارت و دیه حدود ۲/۰۴ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت

نشان دهنده لوکس بودن کالای بهداشت و درمان است.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج حمل و نقل خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج حمل و نقل به میزان ۰/۰۴۰۱ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی حمل و نقل برابر ۲/۹۵ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای حمل و نقل حدود ۲/۹۵ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای حمل و نقل لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

▪ درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج ارتباطات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج ارتباطات به میزان ۰/۰۰۲۸ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی ارتباطات برابر ۰/۵۴ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای ارتباطات حدود ۰/۵۴ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای ارتباطات ضروری می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج فرهنگی و تفریحی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج فرهنگی و تفریحی به میزان ۰/۰۰۲۵ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی اقلام فرهنگی و تفریحی برابر ۲/۰۴ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف کالای فرهنگی و تفریحی حدود ۲/۰۴ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای فرهنگی و تفریحی

درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر کالای سایر مخارج ضروری می‌باشد.

جدول شماره ۴، نتایج حاصل از برآورد مدل در خصوص ماهیت مصرف اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی و همچنین کشش‌های درآمدی این اقلام را در میان شاغلین رسمی خانوارهای شهری نشان می‌دهد. نتایج حاصل مبین آن بوده که متغیر لگاریتم مخارج (گروه متوسط درآمدی) در تمام معادلات معناداری بالایی دارد.

دیگر کالای مذهبی، خسارت و دیه لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر سایر مخارج خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، سایر مخارج به میزان ۰/۰۰۸۸ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی سایر مخارج برابر ۰/۵۴ بوده و بدین معناست که با افزایش یک درصدی درآمد، مصرف سایر مخارج حدود ۰/۵۴

جدول ۴. ماهیت مصرف و کشش درآمدی اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی در میان شاغلین رسمی شهری در ایران

متغیر وابسته : مخارج خانوار						
روش : رگرسیون معادلات به ظاهر نامرتب (SUR)						
نمونه: ۷۲۳۸ شاغل رسمی خانوارهای شهری ایران در سال ۱۴۰۱						
کالا	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح احتمال	میانگین سهم کالاها	کشش درآمدی
خوراک	-۰/۱۶۲۴	۰/۰۰۵۳	-۳۰/۲۵	۰/۰۰۰	۰/۲۷۷۳	۰/۴۱
نوشیدنی ها و دخانیات	-۰/۰۰۳۲	۰/۰۰۰۸	-۳/۷۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴۴	۰/۲۷
پوشاک	۰/۰۷۴۴	۰/۰۰۳۱	۲۳/۷۲	۰/۰۰۰	۰/۰۳۹۳	۲/۸۹
مسکن	-۰/۰۴۸۴	۰/۰۰۶۷	-۷/۲۰	۰/۰۰۰	۰/۲۶۶۰	۰/۸۲
لوازم خانگی	۰/۰۲۷۲	۰/۰۰۲۵	۱۰/۸۱	۰/۰۰۰	۰/۰۳۱۷	۱/۸۶
بهداشت و درمان	۰/۰۶۳۳	۰/۰۰۴۰	۱۵/۵۹	۰/۰۰۰	۰/۰۴۳۳	۲/۴۶
حمل و نقل	۰/۱۴۰۸	۰/۰۰۵۳	۲۶/۵۱	۰/۰۰۰	۰/۰۷۰۷	۲/۹۹
ارتباطات	-۰/۰۰۸۴	۰/۰۰۰۸	-۹/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۷۳	۰/۵۲
فرهنگی و تفریحی	۰/۰۱۱۱	۰/۰۰۱۰	۱۰/۳۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۹۶	۲/۱۶
تحصیلی	۰/۰۰۷۰	۰/۰۰۰۹	۷/۲۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۷۶	۱/۹۲
هتل و رستوران	۰/۰۱۴۷	۰/۰۰۱۱	۱۲/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۹۴	۲/۵۶
مذهبی، خسارت و دیه	۰/۰۱۴۴	۰/۰۰۱۳	۱۰/۵۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸۷	۲/۶۵
سایر مخارج	-۰/۱۳۰۶	۰/۰۰۴۸	-۲۷/۱۷	۰/۰۰۰	۰/۲۱۴۸	۰/۳۹

منبع: یافته‌های پژوهش

درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج خوراک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج خوراک به میزان ۰/۱۶۲۴ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی

بعد از بررسی نتایج حاصل از برآورد مدل، در خصوص شاغلین رسمی خانوارهای شهری یافته‌های زیر حاصل می‌شود به این ترتیب که:

درآمد خانوار، مخارج بهداشت و درمان به میزان ۰/۰۶۳۳ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی بهداشت و درمان برابر ۲/۴۶ بوده و کالای بهداشت و درمان لوکس می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج حمل و نقل خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج حمل و نقل به میزان ۰/۱۴۰۸ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی حمل و نقل برابر ۲/۹۹ بوده و کالای حمل و نقل لوکس می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج ارتباطات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج ارتباطات به میزان ۰/۰۰۸۴ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی ارتباطات برابر ۰/۵۲ بوده و کالای ارتباطات ضروری است.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج فرهنگی و تفریحی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج فرهنگی و تفریحی به میزان ۰/۰۱۱۱ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی فرهنگی و تفریحی برابر ۲/۱۶ بوده و کالای فرهنگی و تفریحی لوکس می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج تحصیلی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج تحصیلی به میزان ۰/۰۰۷۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی تحصیلی برابر ۱/۹۲ بوده و کالای تحصیلی لوکس می‌باشد.

خوراک برابر ۰/۴۱ بوده و کالای خوراک ضروری می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات به میزان ۰/۰۰۳۲ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی نوشیدنی‌ها و دخانیات برابر ۰/۲۷ بوده و کالای نوشیدنی‌ها و دخانیات ضروری می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج پوشاک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج پوشاک به میزان ۰/۰۷۴۴ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی پوشاک برابر ۲/۸۹ بوده و کالای پوشاک لوکس می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج مسکن خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مسکن به میزان ۰/۰۴۸۴ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی مسکن برابر ۰/۸۲ بوده و کالای مسکن ضروری می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج لوازم خانگی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج لوازم خانگی به میزان ۰/۰۲۷۲ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کسش درآمدی لوازم خانگی برابر ۱/۸۶ بوده و کالای لوازم خانگی لوکس می‌باشد.

▪ درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج بهداشت و درمان خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در

افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، سایر مخارج به میزان ۰/۱۳۰۶ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کاهش درآمدی سایر مخارج برابر ۰/۳۹ بوده و اقلام سایر مخارج، ضروری می‌باشد.

۵٫۲ خانوارهای روستایی

جدول ۵ حاوی اطلاعات مربوط به هزینه‌های اقلام خوراکی و غیر خوراکی به عنوان نسبتی از کل هزینه‌های شاغلین غیررسمی و رسمی در خانوارهای روستایی است و نشان می‌دهد که نسبت اقلام خوراکی به کل هزینه‌ها در میان شاغلین رسمی در مقایسه با شاغلین غیررسمی کمتر می‌باشد. در حالی که عکس این موضوع در مورد اقلام غیر خوراکی نسبت به کل مخارج صادق است. با توجه به این که شاغلین غیررسمی در مقایسه با شاغلین رسمی بیشتر در معرض فقر می‌باشند، هزینه‌های متناسب برای اقلام خوراکی نیز در میان شاغلین غیررسمی در مقایسه با شاغلین رسمی بیشتر است که این خود، اعتبار قانون انگل را تایید می‌کند.

جدول ۵. سهم بودجه اقلام خوراکی و غیر خوراکی در میان شاغلین رسمی و غیررسمی روستایی

نوع اقلام	شاغلان رسمی	شاغلان غیررسمی
نسبت اقلام خوراکی به کل هزینه‌ها	۰/۳۱	۰/۴۳
اقلام غیر خوراکی به کل هزینه‌ها	۰/۶۹	۰/۵۷

منبع: یافته‌های پژوهش

نشان می‌دهد. نتایج حاصل مبین آن بوده که متغیر لگاریتم مخارج (گروه متوسط درآمدی) در بیشتر معادلات معناداری بالایی دارد.

- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج هتل و رستوران خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج هتل و رستوران به میزان ۰/۱۴۷ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کاهش درآمدی هتل و رستوران برابر ۲/۵۶ بوده و کالای هتل و رستوران لوکس می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج مذهبی، خسارت و دیه خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مذهبی، خسارت و دیه به میزان ۰/۱۴۴ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کاهش درآمدی مذهبی، خسارت و دیه برابر ۲/۶۵ بوده و کالای مذهبی، خسارت و دیه لوکس می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر سایر مخارج خانوار دارد به طوری که با

جدول شماره ۶، نتایج حاصل از برآورد مدل در خصوص ماهیت مصرف اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی و همچنین کاهش‌های درآمدی این اقلام را در میان شاغلین غیررسمی خانوارهای روستایی

جدول ۶. ماهیت مصرف و کشش درآمدهای اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی در میان شاغلین غیررسمی روستایی در ایران

متغیر وابسته : مخارج خانوار						
روش : رگرسیون معادلات به ظاهر نامرتبط (SUR)						
نمونه: ۹۴۲۵ شاغل غیررسمی خانوارهای روستایی ایران در سال ۱۴۰۱						
کالا	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح احتمال	میانگین سهم کالاها	کشش درآمدهای
خوراک	-۰/۱۵۸۴	۰/۰۰۶۱	-۲۵/۷۹	۰/۰۰۰	۰/۴۶۴۸	۰/۸۴
نوشیدنی‌ها و دخانیات	-۰/۰۰۴۲	۰/۰۰۱۶	-۲/۵۱	۰/۰۱۲	۰/۰۱۳۳	۱/۰۰
پوشاک	۰/۰۸۷۳	۰/۰۰۳۰	۲۹/۰۹	۰/۰۰۰	۰/۰۴۲۷	۱/۰۹
مسکن	-۰/۱۳۲۹	۰/۰۰۴۹	-۲۷/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۱۹۶۰	۰/۸۷
لوازم خانگی	۰/۰۳۳۶	۰/۰۰۲۴	۱۳/۷۹	۰/۰۰۰	۰/۰۴۴۳	۱/۰۳
بهداشت و درمان	۰/۰۶۱۰	۰/۰۰۳۹	۱۵/۶۲	۰/۰۰۰	۰/۰۵۵۲	۱/۰۶
حمل و نقل	۰/۱۱۴۸	۰/۰۰۳۹	۲۸/۹۳	۰/۰۰۰	۰/۰۷۳۹	۱/۱۱
ارتباطات	-۰/۰۰۹۵	۰/۰۰۰۸	-۱۱/۳۲	۰/۰۰۰	۰/۰۱۹۸	۰/۹۹
فرهنگی و تفریحی	۰/۰۰۷۵	۰/۰۰۰۹	۸/۰۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸۹	۱/۰۱
تحصیلی	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۵	۱/۴۸	۰/۱۳۹	۰/۰۰۳۰	۱/۰۰
هتل و رستوران	۰/۰۰۸۳	۰/۰۰۰۸	۱۰/۲۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۵۲	۱/۰۱
مذهبی، خسارت و دیه	۰/۰۰۵۶	۰/۰۰۰۹	۵/۹۷	۰/۰۰۰	۰/۰۱۰۹	۱/۰۱
سایر مخارج	-۰/۰۱۴۰	۰/۰۰۲۲	-۶/۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۶۲۱	۰/۹۹

منبع: یافته‌های پژوهش

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات به میزان ۰/۰۰۴۲ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدهای نوشیدنی‌ها و دخانیات برابر ۱/۰۰ بوده و کالای نوشیدنی‌ها و دخانیات ضروری می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج پوشاک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج پوشاک به میزان ۰/۰۸۷۳ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش

بعد از بررسی نتایج حاصل از برآورد مدل، در خصوص شاغلین رسمی خانوارهای شهری یافته‌های زیر حاصل می‌شود به این ترتیب که:

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج خوراک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج خوراک به میزان ۰/۱۵۸۴ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدهای خوراک برابر ۰/۸۴ بوده و کالای خوراک ضروری می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

بوده و کالای حمل و نقل لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج ارتباطات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج ارتباطات به میزان ۰/۰۰۹۵ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی ارتباطات برابر ۰/۹۹ بوده و کالای ارتباطات ضروری می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج فرهنگی و تفریحی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج فرهنگی و تفریحی به میزان ۰/۱۳۲ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی فرهنگی و تفریحی برابر ۱/۰۱ بوده و کالای فرهنگی و تفریحی لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) نیز نشان دهنده لوکس بودن کالای فرهنگی و تفریحی می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج تحصیلی خانوار ندارد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج هتل و رستوران خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج هتل و رستوران به میزان ۰/۰۰۸۳ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی هتل و رستوران برابر ۱/۰۱ بوده و کالای هتل و رستوران لوکس می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج مذهبی، خسارت و دیه خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مذهبی،

درآمدی پوشاک برابر ۱/۰۹ بوده و کالای پوشاک لوکس می‌باشد.

- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج مسکن خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مسکن به میزان ۰/۱۳۲۹ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی مسکن برابر ۰/۸۷ بوده و کالای مسکن ضروری می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج لوازم خانگی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج لوازم خانگی به میزان ۰/۰۳۳۶ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی لوازم خانگی برابر ۱/۰۳ بوده و کالای لوازم خانگی لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) مطابقت دارد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج بهداشت و درمان خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج بهداشت و درمان به میزان ۰/۰۶۱۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی بهداشت و درمان برابر ۱/۰۶ بوده و کالای بهداشت و درمان لوکس می‌باشد. نتیجه مطالعه کندو و روی (۲۰۲۲) نیز نشان دهنده لوکس بودن کالای بهداشت و درمان می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج حمل و نقل خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج حمل و نقل به میزان ۰/۱۱۴۸ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی حمل و نقل برابر ۱/۱۱

سایر مخارج برابر ۹۹٪ بوده و کالای سایر مخارج ضروری می‌باشد.

جدول شماره ۷، نتایج حاصل از برآورد مدل در خصوص ماهیت مصرف اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی و همچنین کشش‌های درآمدی این اقلام را در میان شاغلین رسمی خانوارهای روستایی نشان می‌دهد. نتایج حاصل مبین آن بوده که متغیر لگاریتم مخارج (گروه متوسط درآمدی) در بیشتر معادلات معناداری بالایی دارد.

خسارت و دیه به میزان ۰۰۵۶٪ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی اقلام مذهبی، خسارت و دیه برابر ۱/۰۱ بوده و کالای مذهبی، خسارت و دیه لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر سایر مخارج خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، سایر مخارج به میزان ۰۱۴۰٪ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی

جدول ۷. ماهیت مصرف و کشش درآمدی اقلام مختلف خوراکی و غیر خوراکی در میان شاغلین رسمی روستایی در ایران

متغیر وابسته : مخارج خانوار						
روش : رگرسیون معادلات به ظاهر نامرتب (SUR)						
نمونه: ۳۷۴۵ شاغل رسمی خانوارهای روستایی ایران در سال ۱۴۰۱						
کالا	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح احتمال	میانگین سهم کالاها	کشش درآمدی
خوراک	-۰/۲۰۳۹	۰/۰۰۸۹	-۲۲/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۳۳۸۴	۰/۴۰
نوشیدنی‌ها و دخانیات	-۰/۰۰۱۴	۰/۰۰۱۴	-۱/۰۱	۰/۳۱۱	۰/۰۰۶۳	۰/۷۸
پوشاک	۰/۰۹۷۷	۰/۰۰۵۰	۱۹/۲۹	۰/۰۰۰	۰/۰۴۵۸	۳/۱۳
مسکن	-۰/۰۶۴۳	۰/۰۰۷۳	-۸/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۱۶۰۵	۰/۶۰
لوازم خانگی	۰/۰۴۴۳	۰/۰۰۴۱	۱۰/۶۷	۰/۰۰۰	۰/۰۳۸۶	۲/۱۵
بهداشت و درمان	۰/۰۷۰۲	۰/۰۰۶۲	۱۱/۱۵	۰/۰۰۰	۰/۰۴۸۷	۲/۴۴
حمل و نقل	۰/۱۸۳۵	۰/۰۰۸۱	۲۲/۵۰	۰/۰۰۰	۰/۰۸۲۶	۳/۲۲
ارتباطات	-۰/۰۰۹۸	۰/۰۰۱۲	-۷/۷۹	۰/۰۰۰	۰/۰۱۸۰	۰/۴۵
فرهنگی و تفریحی	۰/۰۱۳۲	۰/۰۰۱۷	۷/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۰۳	۲/۲۹
تحصیلی	۰/۰۰۳۵	۰/۰۰۱۰	۳/۳۹	۰/۰۰۱	۰/۰۰۴۹	۱/۷۲
هتل و رستوران	۰/۰۱۵۹	۰/۰۰۱۸	۸/۶۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸۶	۲/۸۶
مذهبی، خسارت و دیه	۰/۰۰۷۸	۰/۰۰۱۶	۴/۷۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۹۰	۱/۸۷
سایر مخارج	-۰/۱۵۶۹	۰/۰۰۷۴	-۲۱/۰۷	۰/۰۰۰	۰/۲۲۸۳	۰/۳۱

منبع: یافته‌های پژوهش

درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج خوراک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج خوراک به میزان ۲۰۳۹٪ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی

بعد از بررسی نتایج حاصل از برآورد مدل، در خصوص شاغلین رسمی خانوارهای روستایی یافته‌های زیر حاصل می‌شود به این ترتیب که:

که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج حمل و نقل به میزان ۱۸۳۵/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی حمل و نقل برابر ۳/۲۲ بوده و کالای حمل و نقل لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج ارتباطات خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج ارتباطات به میزان ۰۰۹۸/۰ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی ارتباطات برابر ۰/۴۵ بوده و کالای ارتباطات ضروری می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج فرهنگی و تفریحی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج فرهنگی و تفریحی به میزان ۰۱۳۲/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی فرهنگی و تفریحی برابر ۲/۲۹ بوده و کالای فرهنگی و تفریحی لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج تحصیلی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج تحصیلی به میزان ۰۰۳۵/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی تحصیلی برابر ۱/۷۲ بوده و کالای تحصیلی لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج هتل و رستوران خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج هتل و رستوران به میزان ۰۱۵۹/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی هتل و رستوران برابر ۲/۸۶ بوده و کالای هتل و رستوران لوکس می‌باشد.

خوراک برابر ۰/۴۰ بوده و کالای خوراک ضروری می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر معناداری بر مخارج نوشیدنی‌ها و دخانیات خانوار ندارد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج پوشاک خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج پوشاک به میزان ۰۰۹۷۷/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی پوشاک برابر ۳/۱۳ بوده و کالای پوشاک لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر مخارج مسکن خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مسکن به میزان ۰۰۶۴۳/۰ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی مسکن برابر ۰/۶۰ بوده و کالای مسکن ضروری می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج لوازم خانگی خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج لوازم خانگی به میزان ۰۰۴۴۳/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی لوازم خانگی برابر ۲/۱۵ بوده و کالای لوازم خانگی لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج بهداشت و درمان خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج بهداشت و درمان به میزان ۰۰۷۰۲/۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی بهداشت و درمان برابر ۲/۴۴ بوده و کالای بهداشت و درمان لوکس می‌باشد.

درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج حمل و نقل خانوار دارد به طوری

طراحی سیاست‌های مؤثری که از توسعه پایدار حمایت می‌کند و رفاه خانوارها را در کشور بهبود می‌بخشد حیاتی است، مقاله حاضر به بررسی تاثیر وضعیت اشتغال غیررسمی بر الگوی مصرف خانوارها و آزمایش اعتبار قانون انگل در میان شاغلین غیررسمی در ایران و مقایسه آن با شاغلین رسمی می‌پردازد. بدین منظور از فرم تبعی سیستم معادلات ورکینگ- لسر استفاده و مدل با استفاده از داده‌های مقطعی و روش رگرسیون‌های به ظاهر نامرتب و به کارگیری ریز داده‌های طرح هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی در سال ۱۴۰۱ تخمین زده شد. نتایج حاصل از برآورد مدل نشان داد که در گروه شاغلین غیررسمی شهری اقلام خوراک، مسکن، ارتباطات و سایر مخارج کالای ضروری، نوشیدنی‌ها و دخانیات کالای پست و اقلام پوشاک، لوازم خانگی، بهداشت و درمان، حمل و نقل، فرهنگی و تفریحی، تحصیلی، هتل و رستوران و اقلام مذهبی، خسارت و دیه کالای لوکس به شمار می‌آیند. در سایر گروه‌ها نیز اقلام خوراک، نوشیدنی‌ها و دخانیات، مسکن، ارتباطات و سایر مخارج کالای ضروری می‌باشند. در حالی که اقلام پوشاک، لوازم خانگی، بهداشت و درمان، حمل و نقل، فرهنگی و تفریحی، تحصیلی، هتل و رستوران و اقلام مذهبی، خسارت و دیه کالای لوکس به شمار می‌آیند. بنابراین قانون انگل در میان شاغلین غیررسمی و رسمی خانوارهای شهری و روستایی معتبر است.

از آن جایی که طبق قانون انگل سهم مصرف اقلام خوراکی نسبت به درآمد به صورت معکوس تغییر می‌کند و ضریب کشش آن کمتر از یک است که نشان می‌دهد با افزایش یک درصدی درآمد، افزایش مصرف اقلام خوراکی کمتر از یک درصد خواهد بود و همچنین در مورد مصرف خدمات، ضریب کشش بالاتر از یک است، به این معنی که افزایش یک درصدی درآمد منجر به افزایش بیش از یک درصدی در مصرف خدمات خواهد شد، بنابراین قانون انگل در میان شاغلین غیررسمی و رسمی

- درآمد خانوار تاثیر مثبت و معناداری بر مخارج مذهبی، خسارت و دیه خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، مخارج مذهبی، خسارت و دیه به میزان ۰/۰۰۷۸ درصد افزایش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی مذهبی، خسارت و دیه برابر ۱/۸۷ بوده و کالای مذهبی، خسارت و دیه لوکس می‌باشد.
- درآمد خانوار تاثیر منفی و معناداری بر سایر مخارج خانوار دارد به طوری که با افزایش یک درصدی در درآمد خانوار، سایر مخارج به میزان ۰/۱۵۶۹ درصد کاهش می‌یابد. همچنین کشش درآمدی سایر مخارج برابر ۰/۳۱ بوده و کالای سایر مخارج ضروری می‌باشد.

۶ نتیجه‌گیری و پیشنهادات

وضعیت اشتغال عامل مهمی است که در تصمیم‌گیری مصرف افراد نقش دارد. در این میان بررسی‌ها از یک سو حاکی از سطح قابل توجه اشتغال غیررسمی در بازار کار جهانی است که این خود نشان‌دهنده حوزه اصلی تولید و مصرف در سطح جهان می‌باشد و از سوی دیگر حاکی از آن است که شاغلین غیررسمی و اعضای خانوار آن‌ها در مقایسه با شاغلین رسمی اغلب با خطرات بیشتری روبرو هستند. این خطرات شامل حمایت ضعیف‌تر توسط قوانین کار، عدم وجود یا ناکافی بودن حمایت اجتماعی، مواجه شدن با تهدیدهای بیشتر برای از دست دادن شغل و کسب درآمد کمتر است. خطرات موجود و درآمد ضعیف‌تر اکثر شاغلین غیررسمی، تاثیر سوئی بر الگوی مصرف و سطح رفاه خانوارها دارد که این خود نشان‌دهنده اهمیت بررسی ماهیت مصرف در میان شاغلین غیررسمی و تعیین سهم بودجه در بین آن‌ها است.

در نتیجه با توجه به این که درک پویایی الگوهای مصرف خانوارها در رابطه با وضعیت اشتغال برای

با بهره‌وری فزاینده همراه است، دچار یک فقر سیستمی و همه‌گیر شده که با عقب ماندگی و ناپایداری‌های گوناگون همراه است. گزارش‌های موجود نیز این امر را تایید می‌کند به این ترتیب که ۳۰ درصد از جمعیت کشور زیر خط فقر هستند و ۴۰ درصد نیز در آستانه فرو افتادن زیر خط فقر می‌باشند (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۲) در واقع افراد برای دریافت مزد بیشتر در کوتاه مدت از بیمه صرفه نظر کرده و به علت ناپایدار بودن اشتغال غیر رسمی در میان مدت و بلند مدت فرد و جامعه دچار بحران می‌شود. این یافته را می‌توان به عنوان یک هشدار جدی مطرح کرد که تنها راه مقابله با آن بازگشت به سمت تولید فناورانه و نگرش‌های سطح توسعه است.

تامین مالی

هیچ حمایت مالی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان بطور مساوی در مفهوم سازی و نگارش اثر مشارکت داشتند. همه نویسندگان محتوای مقاله را تایید کردند و در مورد تمام جنبه‌های کار توافق داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ گونه تضاد منافع را اعلام نمی‌کنند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از تمام مشاوران علمی این مقاله قدردانی می‌کنند.

خانوارهای شهری و روستایی ایران مورد تایید قرار گرفته است.

پیشنهادها

اقدامات سیاستی زیر در جهت بهبود الگوی مصرف شاغلین غیررسمی پیشنهاد می‌شود:

- یکی از انواع اقدامات مربوط در این زمینه، توسعه مهارت‌های شاغلین غیررسمی است که به آن‌ها اجازه می‌دهد تا موانع موجود یعنی مهارت‌های کم که بهره‌وری پایین دارد را کنار بزنند و به سمت فعالیت‌های رسمی، بالنده و با درآمد بالاتر حرکت کرده و الگوی مصرف خود را بهبود بخشند.
- از آنجایی که درآمد حاصل از شغل عاملی مهم و تاثیر گذار بر الگو مصرف خانوارها است، دستمزد کمتر شاغلین غیررسمی، محدودیت‌های اجتماعی گسترده‌تری را برای این افراد ایجاد می‌کند و نشان می‌دهد که باید تلاش‌های مستمر برای ایجاد فرصت‌های شغلی رسمی‌تر و مشاغل مناسب و با درآمد بهتر در همه سطوح مهارتی و در همه بخش‌ها و مشاغل ایجاد شود.
- نکته بسیار حائز اهمیت در مطالعه حاضر این می‌باشد که یکسان بودن الگوی مصرف شاغلین غیر رسمی و شاغلین رسمی چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی گویای آن است که به علت غفلت از تولید فناورانه که

منابع

- Ahmad, A.N. (2008). Dead men working: time and space in London's ("illegal") migrant economy. *Work, Employment and Society*, 22(2), pp. 301-18, DOI: 10.1177/0950017008089106.
- Bajada, C., & Schneider, F. (2005). Introduction In: Size, causes and consequences of the underground economy: An international perspective. *Comparative Economic Studies*, 49(1), 161-163. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ces.8100170>.
- Becker, K. F. (2004). The informal economy, Fact finding study, Stockholm. Swedish International Development Agency. www.sida.se/publications.
- Burki, A. (1997). Estimating consumer preferences for food, using time series data of Pakistan. *Pakistan Development Review*, 36(2), 131-153. <https://doi.org/10.30541/v36i2pp.131-153>.
- Castells, M., & Portes, A. (1989). The informal economy: Studies in advanced and less developed countries. Baltimore, PA, John Hopkins University Press, pp. 11-39, doi: 10.1126/science.247.4943.731.
- Clements, R. W. (1985). Alternative approach to consumption theory. The University of Australia, Department of Economics, Working paper 12-85. Retrieved from: <https://ecompa-pers.biz.uwa.edu.au/paper/PDF%20of%20Discussion%20Papers/1985/85-12.pdf> [Accessed 01/08/2022].
- Davis, M. (2006). Planet of slums. published by Verso 2006, pp. 1-120. ISBN: 1844670228, 9781844670222.
- De Soto, H. (1989). The other path. The economic answer to terrorism. New York: Basic Books, pp 1-273.
- Ergün, K. (2021). Determinants of demand for luxury goods: A comparative study among three European countries. *Yaşar University E-Journal*, 16(61), 128-146.
- Fernandez-Kelly, P. (2006). Out of the shadows: Political action and the informal economy in Latin America. University Park, PA, Pennsylvania State University Press, pp. 1-22.
- Fields, G. (2023). The Job Ladder: Transforming informal work and livelihoods in developing countries. Oxford University Press. pp 1-353.
- He, J., & Li, B. (2016). Informal sector employment and consumption patterns in China. *Journal of US China Public Administration*, 13(3), 156-165.
- Horodnic, I. A., Ciobanu, C. I., Zaiț, A., & Williams, C. C. (2022). Who Purchases from the Informal Economy and Why? *Frontiers in Psychology*, 13(June), 1-16.

- <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.940076>.
- ILO (2018). Resolution concerning statistics on work relationships, ILO Twentieth International Conference of Labour Statisticians. Department of Statistics, Geneva. pp 1-142.
- ILO (2015). The transition from the informal to the formal economy Recommendation, 2015 (No. 204). Report V (2A). *International Labour Organization*. Pp 1-56.
- Islamic Council Research Center (2023). poverty situation and characteristics of the poor in the last decade (90s). expert reports monthly. [In Persian]
- Jütting, Johannes P., Laiglesia, Juan R. (2009). Is informal normal? Towards more and better jobs in developing countries. *Public Affairs Division, Public Affairs and Communications Directorate Paris, OECD*. Pp 1-8.
- Kaus, W. (2013). Beyond the Engel's law. A cross-country analysis. *The Journal of Socio-Economics*. Vol.47, pp.118-134.
- Lades, L. K. (2013). Explaining shapes of Engel curves: The impact of differential satiation dynamics on consumer behavior. *Journal of Evolutionary Economics*. 23(5), 1023-1045.
<https://doi.org/10.1007/s00191-013-0324-6>.
- Latouche, S. (1993). In the wake of the affluent society: An exploration of post-development. London, Zed books Ltd. PP 1-256.
- Leal Ordóñez, J. C. (2014). Tax collection, the informal sector and productivity. *Review of Economic Dynamics, Elsevier for the Society for Economic Dynamics*. vol. 17(2), pp 262-286. doi: 10.1016/j.red.2013.07.004.
- Lewis, A. (1955). The theory of economic growth. in *Journal of International Business Studies*. Vol. 35, pp. 350-370. DOI:[10.4324/9780203709665](https://doi.org/10.4324/9780203709665).
- Majali, K. A., & Habashneh, F. A. (2014). Estimating the Engel Curves for household expenditures in Jordan from 2010-2011. *European Scientific Journal*, 10(2), pp 267-282.
- Malik, S. J., Nazli, H., & Whitney, E. (2015). Food consumption patterns and implication of poverty reduction in Pakistan. *The Pakistan Development Review*, 54(4), pp 651-669.
- Manzaf, M. (2008). choosing between linear and logarithmic models based on econometric methods (parasitic curve case study). *Economic Research Journal*, 2nd year, 2nd issue, pp. 121-134. [In Persian]
- Meagher, K. (2010). Identity Economics: social networks and the informal economy in Nigeria. *African issues*. James Currey (Firm), Suffolk, UK. pp 1-224.

- Morris, J. (2011). Socially embedded workers at the nexus of diverse work in Russia: an ethnography of blue-collar informalization. in *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol, 31, No. 11-12, pp. 619-631. <http://www.emeraldinsight.com/0144-333X.htm>.
- Neagu, M. I., & Teodoru, M. C. (2017). Testing the Engel's law in the consumption pattern of Romanian population. *Studia Universitatis Vasile Goldiş Arad, Economic Sciences Series*, 27(3), pp 33-53.
- Nwabuzor, A. M. (2005). Corruption and Development: New Initiatives in Economic Openness and Strengthened Rule of Law. *Journal of Business Ethics* 59: pp 121-138. [10.1007/S10551-005-3402-3](https://doi.org/10.1007/S10551-005-3402-3).
- OECD (2024). The double burden of informal employment and low-paying work, in *Breaking the Vicious Circles of Informal Employment and Low-Paying Work*. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/82f1543c-en>.
- ILO (2019). Tackling Vulnerability in the Informal Economy. Development Centre Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/939b7bcd-en>.
- Papola, T. S. (2008). Employment challenge and strategies in India An Assessment in the Framework of ILO's Global Employment Agenda. *International Labour Organization, Sub regional Office for South Asia*. pp 1-43.
- Packard, T. G.(2007). Do workers in Chile choose informal employment? A dynamic analysis of sector choice. *World Bank Policy Research Paper*.pp 1-57. doi: 10.1596/1813-9450-4232.
- Prokeinova, R. B., Dobes, K., Mura, L., & Buleca, J. (2017). Engel's approach as a tool for estimating consumer behaviour. *E+M Ekonomie a Management* · June 2017 pp 1-16. DOI: 10.15240/tul/001/2017-2-002
- Roy, R., & Kundu, A. (2022). Consumption Nature of Indian Informal Workers: Engel'S Law Revisited. *Asian Development Policy Review*. 10(4), 307-316. <https://doi.org/10.55493/5008.v10i4.4662>.
- Salem, A. A. (2017). Estimation of parasitic function of information and communication technology in the household sector of urban areas of Iran. *Iran Economic Research Quarterly*. 23rd year, number 75, pp. 51-79. [In Persian]
- Sundaram, K. (2008). Employment, wages and poverty in the organised and the unorganised segments in the non-agricultural sector: All-India, 2000-2005. *Centre for Development*

- Economics Department of Economics, Delhi School of Economics. pp 1-44.
- Syrovatika, P. (2003). Food expenditures of Czech households and Engel's law. *Agricultural Economics*. 49(10), 487-495.
- Tayebnia, A. & Farnam, H. (2014). Modeling the money demand function and estimating its parasite curve in Iran using EASI demand systems. *Economic Modeling Research Quarterly*, Volume 5, Number Nineteen, pp. 113-148. [In Persian]
- Williams, C.C., & M. Shahid. (2016). Informal entrepreneurship and institutional theory: Explaining the varying degrees of (in)formalisation of entrepreneurs in Pakistan. *Entrepreneurship and Regional Development* 28, no. 1/2: 1-25. doi:10.1080/08985626.2014.963889.
- Williams, C. C. (2014). The Informal Economy and Poverty: Evidence and Policy Review. Joseph Rowntree Foundation. PP 1-52.
- <https://www.researchgate.net/publication/260453006>.
- Williams, C. C. (2014). Out of the shadows: a classification of economies by the size and character of their informal sector. *Work, Employment and Society*. 28, PP 735-753. doi: 10.1177/0950017013501951.
- Williams, C.C., and J. Round. (2010). Explaining participation in undeclared work: A result of exit or exclusion. *European Societies* 12, no. 3: 391-418. doi:10.1080/14616691003716910.
- Williams, C.C.(2004). Cash-in-hand work: The Underground Sector and the Hidden Economy of Favours. *Palgrave Macmillan UK*. pp 1-242. doi: [10.1057/9780230506190](https://doi.org/10.1057/9780230506190).